

Pr. Maris Mälzer
Sotsiaalministeerium

9. november 2015 nr 12

Arvamus Vabariigi Valitsuse Sotsiaalse turvalisuse, kaasatuse ja võrdsete võimaluste arengukava 2016-2023 koostamise ettepaneku kohta

Vabühenduste liit EMSL toetab arengukava koostamist ja eriti arengukava deklaratiivses osas esile toodud põhimõtteid koostöö, sotsiaalse innovatsiooni ja võrdse kohtlemise osas. Samas oleme mures arengukava mahu ning erinevate teemade ebaühtlase kajastamise pärast, teiseks arengukava eesmärkide saavutamisse napi vabühenduste kaasamise pärast.

Sotsiaalne kaasatus ja võrdsed võimalused ei ole sotsiaalhooldega võrreldes arengukavas just kõige põhjalikumalt sisustatud, seda nii tegevuskava ulatuse, võimaliku mõju, kui muutuste elluviimiseks kavandatud ressursside poolest. Nimetatud kahe teema meetmeid on enamasti kirjeldatud väga üldsõnaliselt, nii ei ole võimalik hinnata nende tõhusust ja asjakohasust. Keskendutakse paljuski teavitusele, ilma olukorda ennast muutvate tegevusteta. Soolise võrdõiguslikkuse nõukogu, mille liige EMSL ka on, tegi eelmisel aastal Vabariigi Valitsusele ettepaneku (3.07.2014) koostada soolise võrdõiguslikkuse probleemide lahendamiseks eraldi arengudokument ja mitte käsitleda neid laiemas arengukavas. Oleme endiselt nõus, et eraldiseisev arengudokument oleks parim, aga kui seda ei tule, siis palume vähemalt antud arengukava maht soolise võrdõiguslikkuse seisukohast üle vaadata, selmet teemat vaid ühe väherahastatud alaeesmärgina käsitleda. Sooline võrdõiguslikkus on laiem, kui vaid toimetuleku ja võrdse kohtlemise küsimus.

Oleme mures arengukava ambitsioonika mahu pärast, teades plaani liita sellega järkjärgult veel teisigi arenguvaldkondi. Juba praegu on alaeesmärgid ja meetmed väga ebaühtlased. Kui sama juhtub uute lisatavate põhimõtetele, alavaldkondade ülevaadete ja probleemide kirjeldustega, siis on oht, et strateegia kasvabki hoomamatuks ja vähekasutatavaks.

Me ei ole rahul ka vabühendustes oleva potentsiaali arvestamisega arendustegevustes. Liiga vähe on sisustatud võimalust parandada kolmanda sektori võimekust olla kohalikele omavalitsustele ja riigile partneriks teenuste osutamisel, kaasatuse ja võrdse kohtlemise tagamisel. Nõustume, sissejuhatuses kirjutatuga, et sotsiaalse innovatsiooni esiletõus võiks aidata leida sotsiaalprobleemidele uudseid lahendusi, muuta poliitikakujundamist kaasavamaks, institutsioone efektiivsemaks, teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust paremaks. Kui sotsiaalset innovatsiooni nutikalt edendada ja ära kasutada, aitab see kaasa uute teenuste arendamisele ja osutamisele kui ka osaliste analüüsivõimekuse paranemisele. Arengukava ja selle rakendusplaan aga ei anna vastust, kuidas on plaan sotsiaalset innovatsiooni ja sektoritevahelist koostööd kasutada. Täpsemalt näeme murekohtadena järgmist:

- kirjeldamata on, mida on plaanis teha vabühendustele erinevate teenuste delegeerimiseks ja koostöös paremate teenuste disainimiseks, koostöös probleemidele uuenduslike lahenduste leidmiseks;
- arengukavast ei selgu, kas ja kuidas on plaanitud uurida ja analüüsida kodanikuühiskonna osalust valdkonnas, mis annaks tõenduspõhist tagasisidet seniste koostööpraktikate kohta, ning paremat materjali uute arenguprogrammide ning koostöövormide kujundamiseks;
- sotsiaalse ettevõtluse poolt loodava väärtusega arvestab arengukava liiga kitsalt, vaid seoses tööhõive teemadega. Sotsiaalne ettevõtlus on paljude sotsiaalteenuste arendamiseks suurepärase võimalus, kuid vajab arengutuge ja stardikapitali, et organisatsioonid saaksid kasvada isemajandavaks ja elujõuliseks;
- avalike teenuste pakkumisele ning koostööle selles saab läheneda väga erineval moel, arengukavas ei ole aga plaanitud erinevate koostöövormide kaardistamist, kasutussevõtmist, arendamist;

tel 664 5077, pank EE982200001120106317

- soovime kasutada poliitikakujundamisel rohkemalt (seda kogu arengukava perioodil) erinevaid koostöövorme valdkonna vabähendusteha, mis aitavad teenuseid mitmekesisena hoida ja arendada, nende kvaliteeti parandada ja/või muutuvatele vajadustele kiiremini reageerida. Näiteks erihoolekandeteenuste arendamisel on vabähendustel olnud läbi aegade oluline roll, kuid hiljutise SF vahenditest rahastatavate meetmete plaanimise käigus jäeti nad ühel hetkel võimalike toetusesaajate ringist välja. Mis on väga kahetsusväärne.

Selleks, et olla võimekamaks partneriks valitsusele ja kohalikele omavalitsustele, vajavad arengukava valdkondades tegutsevad vabähendused:

- regulaarseid koostöö võimalusi avaliku võimuga erinevates vormides, kus koosloomes nii uusi teenuseid kujundada kui olemasolevaid parandada. Teenuste areng ja piloteerimine ei pea olema projektipõhine ja juhuslik;
- läbimõeldud strateegilise partnerluse lepinguid valdkondades, kus vabähenduste esindusorganisatsioonid saavad täita oma tööga olulist rolli valdkonna strateegiliste eesmärkide poole liikumisel;
- teenuste kvaliteedi ja teenuseid pakkuvate vabähenduste elujõu tagamiseks on olulised pikemaajalised teenuste osutamise lepingud, milles on arvestatud ka arendustegevuse komponendiga;
- sotsiaalsetele ettevõtetele on vaja nii starditoetusi kui arenguprogramme, soovitavalt selliseid, kuhu on võrdselt kaasatud vabähenduste töötajad ning teenuse pakkumise ja kvaliteedi eest vastutavad ametnikud.

Rakendusplaani

Rakendusplaani loetletud tegevused on väga üldistatud ning ei anna aimu, kuidas hakkab täpsemalt välja nägema programmide planeerimine ja tegevuste sisustamine. Võib-olla on koostöö ja koosloome teenuste kujundamisel ning poliitikate kujundamisel tähtsaks lähenemiseks, dokument selleks aga kindlust ei anna.

Kuna Heaolu arengukava on seotud Kodanikuühiskonna arengukavaga (KODAR) ja osad KODAR-i tegevused hädavajalikud Heaolu arengukava alaeesmärkide täitmiseks, tunneme huvi nende meetmete (2.1.1, 2.1.2, 2.1.3, 2.2.2 ja 2.2.6) rahastamise vastu. KODAR nimetab vastutajana Sotsiaalministeeriumi, rakendusplaani on tegevused seni eelarveta.

Heaolu arengukava rakendusplaani soolise võrdõiguslikkuse osa näeb eelarvestatuna ette vaid kahte meetet. Alaeesmärgi meetmete rahastust ja mitmekesisust on vaja suurendada, sh peame oluliseks meetet 4.3.3, "Soolise võrdõiguslikkuse edendamise tegevate kodanikuühiskonna organisatsioonide võimestamine." Kõige üllatavam on 30. septembri rakendusplaani tööversioonis alaeesmärk 5, millele pole veel mingit eelarvet määratudki, kuigi mitmekesisus on oluline ühiskondlik teema, mis kahtlemata enam tähelepanu vajab.

Mõistame arengukava kokkusaamise ülesande keerukust ning soovime igal juhul selleks jõudu.

Lugupidamisega

Maris Jõgeva
EMSL-i juhataja

Siim Tuisk (siim@ngo.ee, 5251946)